

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 128

פרשת 'יתרו' - ה'תשפ"ג / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן - תורה ר"ב (ח"א) ל"ג תניינא

השיעור מוקדש לרפואת שרון בן נעימה יאל נא רפא נא לו.

קבלת התורה היתה מאהבת ה' ולא מחמת חכמתנו

א. פרשת יתרו - הפרשה של מתן תורה. יתרו זכה שפרשה בתורה תקרא על שמו, וכן שמתן תורה ועשרת הדברות יהיו בפרשת יתרו. יתרו היה כומר לע"ז ואח"כ התגייר, ונתן לעם ישראל עצה נפלאה של העמדת שופטים, וייתר פרשה בתורה.

רבי נפתלי מרופשיץ, אומר בפרשתנו חידוש מאוד יפה: הקדוש ברוך הוא בחר בנו עם ישראל מכל העמים ונתן לנו את התורה, לא בגלל שאנחנו חכמים ונבונים, שנאמר בנו (דברים ה, ו): "כי הוא חַכְמַתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חָכְם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגְּדוֹל הַזֶּה", ואל תחשוב שהיות והתורה יש בה חכמה מאוד גדולה, לכן הקב"ה נתן את התורה לעם ישראל כי תורה חכמה, הולכת עם החכמים. כדי להוציא מטעות זאת, ניתנה התורה בפרשת יתרו, שהיה חכם גדול של אומות העולם, עד שנתן עצה לעם ישראל, והרי שיש גם חכמים באומות העולם, ולא ניתנה להם תורה, אלא רק לעם ישראל בזכות אבותינו הקדושים, שלכן בחר הקב"ה בנו.

יחד - האם שמח? או שנעשה בשרו חידודים מצער

ב. כשיתרו פוגש את משה רבינו, כתוב (שמות יח, ח): "וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחַתָּנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה ... וכתוב (שם, ט): "וַיַּחְדָּ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל וְגו'" - פירש"י: ויחד - וישמח, וזה פשוט. וכתרגומו "וַיַּחְדָּ יִתְרוֹ" - לשון שמחה בארמית. ובפירוש שני הביא פירוש קצת הפוך: "ומדרש אגדה, נעשה בשרו חידודין חידודין מיצר על איבוד מצרים". היינו דאמרי אינשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה (סנהדרין צד), עכ"ל. פי: גר שהתגייר עד עשרה דורות אל תבזה לידו את האומה שממנה בא.

והשאלה: הרי יתרו בא ממדין, והוא לא מצרי, אז למה הוא כל כך מיצר על איבוד מצרים? ועוד קשה הרי יתרו באמת היה צדיק, ולמה לומר עליו שהוא מצטער על המצרים שהרעו לעם ישראל? ולמה לא מספיק לפרש כפשוטו - שהוא שמח.

יתרו מדיני ומצרי ביחד

ג. ותשמעו תירוץ גאוני: נכון שיתרו מדייני, אבל הרי מדין הגיעו מאברהם אבינו, ואברהם היה נשוי להגר שהיא הייתה מצרית (הבת של פרעה מלך מצרים), ושרה אמרה לו: "גֵרְשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֵת בְּנֵיהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק" (בראשית כא, י), והוא עשה כמו שאמרה שרה. אבל אחרי פטירת שרה כתוב (שם כה, א): "וַיִּסְּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוֹרֶה". פירש"י: "זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטרת". וכתוב: "וַיַּתְלַד לוֹ אֶת זְמֶרְן... וְאֵת מִדְיָן וְגו'", יצא שמדין הוא בן של אברהם, אבל מצד האימא הוא מצרי. וכעת נראה את הגאונות של חז"ל הקדושים:

נכון שיתרו הסבא שלו זה אברהם, אבל הוא גם מצרי - מצד האמא 'הגר', ולכן זה כואב לו על אבדן מצרים.

יתרו היה דור עשירי למצרים בן חם

ד. ועכשיו בואו נתבונן. יש את מצרים הראשון שהיה הנכד של נח, כמו שכתוב (שם י, ו): "וּבְנֵי חָם (בן נח) כוּשׁ וּמִצְרַיִם וְפוּט וַיִּכְנְעֶן", יוצא שמצרים (בן חם) הוא דור שלישי לנח. ויש עשרה דורות מאדם הראשון עד נח, ועשרה דורות משם בן נח ועד אברהם. וכעת אם נעשה חשבון של עשרה דורות, יוצא שאברהם הוא דור עשירי לשם ובאמת הוא גם דור עשירי ל-חם (כי שם וחם הם באותו הדור). ומדין הבן של אברהם והגר, הוא יהיה דור עשירי למצרים הבן של חם שהוא הסבא רבא של הגר. יוצא לפי זה, שיתרו שהוא מדיני הוא דור עשירי למצרים בן חם, ולכן עד דור עשירי לא תבזה ארמאה באפיה. תראו ברבינו בחיי בפסוק שכתב את זה בכמה מילים, וז"ל: כי יתרו היה עשירי למצרים בנו של חם, עכ"ל. והביאור כמו שביארנו את הדורות.

כללים בלשון הגמ'

ה. אבל עדיין קשה, הרי יתרו היה צדיק, ולמה התמלא בשרו חידודין? ובפרט שיש לפרש את המילה "וַיַּחְדָּ" לשון שמחה כתרגומה בארמית. ונקדים עוד שבגמ' מובא עוד פירוש שרש"י לא הביא, כי בגמרא (סנהדרין צד): "וַיַּחְדָּ יִתְרוֹ" - רב ושמואל: רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו (שעשה ברית מילה), ושמואל אמר: שנעשה חידודין חידודין כל בשרו. יש כלל, כשאומרים מחלוקת בין שני חכמים ולא יודעים מי אמר איזה דיעה, אז אומרים קודם את שמות החכמים, למשל רב ושמואל (או אביי ורבה וכו') ואומרים: 'חד אמר וחד אמר'. אבל אם יודעים מי אמר איזה מימרא, אז לא צריך להקדים ולומר את השמות של החכמים ולחזור עליהם עוד הפעם. אלא מיד מתחילה ואומרת רב אמר כך, ושמואל אמר כך. ואילו כאן יש דבר שאינו מצוי, שהגמ' אומרת: "וַיַּחְדָּ יִתְרוֹ" - רב ושמואל: רב אמר וכו' ושמואל וכו'. שהוא כפל הלשון בשמות.

והביאור נראה: הגמ' אומרת רב ושמואל, רב אמר ש'יחד' - זה מלשון סכין חדה, שיתרו מל את עצמו והתגייר (או לפי המדרש שמשה מל אותו). והפירוש השני של שמואל שנעשה בשרו חידודין חידודין על אובדן מצרים. והגמ' מרמזת לנו ששני הפירושים אמת ואחד משלים את השני, מזה שאומרת שרב ושמואל מפרשים מה זה "וַיַּחְדָּ יִתְרוֹ" שני פירושים משלימים, כלומר שמצד אחד הוא מל ונתגייר וגם הוא היה מיצר על אובדן של מצרים.

וזה גם מדויק מהמשך הגמ' שם שואמרת: ושמואל אמר: שנעשה חידודים חידודים כל בשרו. אמר רב, היינו דאמרי אינשי: גיורא, עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמיה. ויש כאן דבר תמוה, שרב מביא ראיה לשמואל שהוא לכאורה חולק עליו (עי' ביערות דבש שמביא את השאלה הזאת בשם שאלת העולם). אבל כפי הנ"ל שהוכחנו שרב ושמואל אינם חולקים אלא משלימים את דברי אחד של השני, לא קשה שרב מביא ראיה לשמואל.

ההבדל בין שמחת הגוף לשמחת הנשמה

ו. רק שצריך להסביר את זה בעצמו, הרי רב אמר שעשה מילה ושמואל אמר שבשרו נעשה חידודים חידודים על אובדן מצרים, ואיך נקשר את שני הפירושים ביחד. אמנם הביאור בזה על פי

בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין – בְּשָׂרוֹ דִּיקָא כְּנָל, דְּהֵינּוּ הַגּוֹף, כִּי מֵאַחַר שְׁהִיָּה גַר לֹא הֵיָה שְׁמִחְתּוֹ בְּגוֹפוֹ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוֹף כְּנָל, עֵבֶל.

מיצר על אובדן של מצרים שאבדו בגופם ונשמתי

ט. ולפי זה מובן שאצל הגר, הבשר שלו אף פעם לא יכול להתקן לגמרי. וכעת נראה לפי רבינו איך כל הפירושים הם בעצם פירוש אחד. "יחד יתרו" – פירוש א': יתרו שמה. ולמה? כי יתרו הוא צדיק, ושמח בשמחה של עם ישראל שניצלו מיד מצרים. פירוש ב': "יחד" – מל עצמו עם סכין חדה – שהתגייר, וכיון שהתגייר הוא לפחות יכול לשמוח עם הנשמה שלו, שיהיה לה סוף טוב. פירוש ג': שבשרו היה חידודין חידודין, לפי דברי רבינו אין זה סותר, כי כל השמחה הנ"ל שייך רק לנשמה שלו, אבל גופו היה חידודין חידודין, כי יתרו הוא גר, ובשרו בא מטיפה טמאה, ואין בו קדושת ישראל, ולכן בשרו חידודין חידודין כי בשרו לעולם לא יתוקן, וזה שאומרת הגמ': שגר אל תבזה את הגויים בפניו עד עשרה דורות, כי מצד הגוף שלו עדיין נשאר בו טומאת העכו"ם אפילו עד עשרה דורות. ולכן היה מיצר באיבוד מצרים. כי המצרים מתו בלי תשובה, ואין להם על מה לשמוח לא מגוף ולא מנשמה, והם אבדו לחלוטין משני עולמות, ולכן היה מיצר על איבוד מצרים שהוא אבידה לגמרי בלי שום תקנה לא לגוף ולא לנשמה. אבל עם זה הוא היה בשמחה גדולה, שהרי מל את עצמו והוא התגייר, והוא יש לו לשמוח עם הנשמה, רק מצד שני היה עצוב על גופו, ועל איבוד מצרים, והכל דבר אחד משלים אחד את השני.

ע"י הסודות שלקוטי מוהר"ן אפשר לפרש גמרות

י. וכעת נבין למה הגמרא אומרת: "יחד יתרו" – רב ושמואל, רב אמר... שמואל אמר... והביאור: כי באמת כאן רב ושמואל הם לא חולקים, אלא הם משלימים אחד את השני, לכן הגמ' מקדימה לומר לך: רב ושמואל רב אמר שעשה ברית מילה, אבל גם אחרי שעשה ברית מילה, אפילו אחרי עשרה דורות עדיין יש בו משהו מטומאת הגוי בבשרו, ולכן נעשה בשרו חידודין. וזה פירוש מאוד יפה של רבינו הקדוש. תמיד אנחנו מדגישים, שהליקוטי מוהר"ן זה ספר נורא עמוק, ואם אתה מתבונן בו ולומד אותו טוב, אתה יכול ליישב איתו את הקושיות הקשות ביותר, וכל פעם אנחנו רואים דוגמאות לזה.

חידודין חידודין - ברעידת אדמה

יא. יש בתורה פשט, רמז, דרש, וסוד, ותמיד צריך להתחיל עם הפשט. להבין מה כתוב כאן, ואחר כך ללמוד רמזים ודרשות, ובסוף להגיע לסודות. אבל אי אפשר לקפוץ למדרגה גבוהה, לפני שלמדת את הפשט לפי הסדר של ה-פרד"ס. ועכשיו אחרי שלמדנו את הפשט, אפשר לעבור לרמז, ויש כאן רמז יפה שהוא מאוד אקטואלי להיום. "שנעשה בשרו חידודין חידודין" – זה חדים חדים. כשהאדמה רועדת, אז הבשר של האדמה נעשה חידודין חידודין. (השיעור היה ביום שני ט"ז בשבט, שבילילה קודם היה רעידת אדמה חזקה מאוד בטורקיה, שנהרגו בה עשרות אלפי איש).

בליקוטי מוהר"ן תורה ר"נ (שלמדנו ביום שישי י"ב שבט בסדר 'כל כתבי רבינו'), רבינו אומר שכל הצרות והיסורים שישראל עוברים בגלות, ומרגישים אותם כצרות – זה הכל מחסרון הדעת. ושם רבינו מביא את הגמרא (ברכות נט). לגבי רעידת אדמה. בשבת היו לנו אורחים

תורת רבינו הקדוש בלקוטי מוהר"ן תניינא (תורה ל"ג) שיש 'גוף' ו'נשמה', השמחות של הגוף הם לא שמחות מושלמות ואבסולוטיות, ולמה? בגלל שסוף שמחה הוא תמיד לעצב, וכמובא בגמרא (ברכות יז): "סוף אדם למיתה", וא"כ אין מה לשמוח עם הגוף לגמרי, כי יש לו סוף של מיתה. אבל עם הנשמה אפשר לשמוח שמחה שלימה, כי אדרבה אחרי הפטירה היא מתענגת בתענוגים האמיתיים של העולם העליון.

אלא שאצל הצדיקים הם יכולים לשמוח גם עם הגוף. ולמה? הרי כתוב (איוב יד, כב): "אף בְּשָׂרוֹ עָלְיוֹ יִכָּאֵב וְנִפְשׁוֹ עָלְיוֹ תִּתְאַבֵּל", אבל אצל הצדיקים הגמורים הבשר שלהם לא כואב כי אין רימה ותולעה שולטת בהם, וְכִמּוֹ שִׁפְתוֹב (כבוד המלך תהלים טז, ט): "אף בְּשָׂרִי יִשְׁכַּח לְבִטָּח" – שְׁהִצְדִּיק בְּטוֹחַ שְׁגֵם לְהַגּוֹף יְהִיָּה טוֹב מְאֹד (ולא ישלוט בו רימה ותולעה ולא ירקיב), וְעַל בֶּן הַצְדִּיק הַגְּמוּר שְׁגוּפוֹ נָקִי וְקָדוֹשׁ מְאֹד, הוּא יָכוֹל לְשִׂמּוֹחַ גַּם עִם גּוֹפוֹ, אֲפִלּוֹ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוֹף. ועוד יש להוסיף כי הם שמחים גם בגוף שלהם, כי אחרי הפטירה 'שפתותיהם דובבות בקבר' (ע' יבמות צז), וכל הזמן הגוף שלהם עדיין נשאר בקדושתו ועוסק בתורה.

הבלא דגרמי של ר' שכנא יותר טוב מנפש של צדיק אחר

ז. בעיר לובלין עירו של החוזה הקדוש, היה קבור צדיק ששמו רבי שכנא, וכל פעם שהיה שם איזו צרה או מגיפה וכו', החוזה מלובלין היה שולח להתפלל בציון של רבי שכנא, וכך היו נושעים. והנה פעם אחת בשבת התעוררה איזו צרה רח"ל, והוא שלח אותם שיתפללו בקבר של רבי שכנא. שאלו אותו: 'כבוד הרב, הרי כתוב באר"י ז"ל שהנפטרים לא נמצאים בשבת ובראש חודש, וימים טובים בציון שלהם, ולמה כבודו שולח אותנו לציון של רבי שכנא? אמר להם: 'מה שעולה בשבת ויו"ט זה רק הנפש של הצדיק, אבל יש עדיין את ה-'הבלא דגרמי' (הבל העצמות), ז"א שמתחת 'נפש' רוח' נשמה' של האדם – יש בחינה של 'הבלא דגרמי', והיא תמיד נשארת בקבר, מכיון שהיא שייכת להחיות את הגוף (ע' עץ חיים שער י"ח פ"א), ולכן גם בשבתות ויו"ט הבחינה של 'הבלא דגרמי' נשאר בקבר של הצדיק. אמר להם החוזה: תדעו, ש'הבלא דגרמי' של רבי שכנא, כל כך קדוש עד שהוא יותר טוב מ'נפש' רוח' ו'נשמה' של צדיקים אחרים, ולכן אפשר להתפלל שם גם בשבת, וביום כיפור וביום טוב.

גר יכול לשמוח עם נשמתו ולא עם גופו שנוצר מטיפה טמאה

ח. ודבר זה מסתדר עם דברי רבינו בתורה ל"ג, שהצדיק כל כך קידש את גופו, שגם אחר הפטירה גופו קדוש, והוא עדיין עובד את הקב"ה עם הגוף בבחינה של 'שפתותיו דובבות בקבר', ולכן הוא יכול לשמוח תמיד גם אחרי הפטירה. וממשיך רבינו: "אָבֵל מִי שְׂאִין גּוֹפוֹ קָדוֹשׁ כֹּל כֶּךָ, בְּפִרְטֵי גַר שְׂאִין עַל פִּי שְׁנִשְׁמָתוֹ גְּבוּהָ מְאֹד, אֵף עַל פִּי כֵן גּוֹפוֹ נוֹצֵר מִטְּפָה טְמֵאָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת זֹאת, נִמְצָא שְׁזָה הָאִישׁ שְׂאִין גּוֹפוֹ קָדוֹשׁ כֹּל כֶּךָ, בְּפִרְטֵי גַר – אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְשִׂמּוֹחַ עִם גּוֹפוֹ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַתְּכֵלִית.

וְזֶהוּ: "וַיַּחֲדֵךְ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה" שְׁיִתְרוֹ הֵיָה שְׂמִיחַ עַל כָּל הַטּוֹבָה פְּרוּשׁ: "עַל כָּל הַטּוֹבָה" – הֵינּוּ אֵף עַל פִּי שְׁהִסְתַּכֵּל לְהִלָּאָה מִן הַטּוֹבָה – הֵינּוּ עַל הַסּוֹף, אֵף עַל פִּי כֵן הֵיָה שְׂמִיחַ מְאֹד – כִּי מֵצַד הַנְּשָׁמָה אֵף בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוֹף, הוּא טוֹב מְאֹד כְּנָל. וְזֶהוּ: נַעֲשֶׂה

בכדור הארץ, ורובם חלשות ומודדים אותם רק במכשירים, אבל כשהקדוש ברוך הוא מביט לארץ – ותרעד, נוגע בהרים ויעשנו – שזה הענין של 'הרי געש', לכן רעידת אדמה נקרא 'רעש'. כי שומעים רעש מהחיכוך של שתי הלוחות זה בזה, אנשים מעידים ששומעים כמו פיצוצים מתוך האדמה, ובמקור של הרעידת אדמה יש רעש עצום.

הרעידת אדמה שהיתה בזמן עזייה המלך

טו. כתוב (ע' מדרש תנחומא צו אות י"ג) שכשעזייה נכנס להקטיר בהיכל, אז הכהנים אמרו לו: 'עזייהו אתה אמנם המלך, אך אתה מבית דוד ולא כהן, מה אתה נכנס לקדש הקדשים להקטיר קטורת? ומיד קיבל עזייהו צרעת, ובאותה שעה היתה רעידת אדמה עצומה בארץ ישראל, ויצא עזייהו מההיכל בבושת פנים. עזייהו היה מלך צדיק, וזו היתה הטעות שלו, שכנראה מריבו או שהיה לו ומרוב חשק להיות כמו כהן גדול לרגע. ובאותו רגע שהוא נכנס לקדש הקדשים הייתה רעידת אדמה בגולן, וכל הבולת שיש בכל הצפון, הכל מרעידת אדמה הזו שהייתה לפני 3000 שנה בזמן שעזייהו נכנס להקטיר קטורת בקודש הקדשים.

הקב"ה מביט לארץ ואז היא רועדת

טז. לתזמן את הדברים בזמן המדויק, זה בחינת: "המביט לארץ ותִרְעַד" הקב"ה לא מחדש טבעים חדשים באדמה, דברים שלא היו בזמן 'מעשה בראשית', ורעידת אדמה זה חלק ממעשה בראשית – שלכן מברכים על זה 'עושה מעשה בראשית', וכמו שביארנו את האופן הטבעי, אבל זה גם 'כוחו וגבורתו מלא עולם'. כי הקב"ה הוא זה שמחליט ומתזמן את הרגע של: "המביט לארץ ותִרְעַד". וזהו שמספרת הגמרא על רב קטינא שעבר ליד ביתו של איזה אובא טמיא (פירש"י: מכשף בעל אוב שהיה עושה כשף בעצמות המת. ע"י שמכניס אותם בפיו ומודיע בהם עתידות), ואיך שרב קטינא הגיע ליד החלון שלו, התחילה רעידת אדמה! והוא שאל האם אובא טמיא יודע מדוע רועדת הארץ? והוא ענה: קטינא קטינא, וכי חשבת שאני לא יודע? בְּשֵׁעָה שֶׁהִקְבִּיחַ זִכְרֵךְ אֶת בְּנֵי שְׁרֵיפֵי בְּצַעַר בֵּין הַעַבְדִּים מוֹרִיד שְׁנֵי דְמָעוֹת לִים הַגָּדוֹל וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִסוֹף עוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. ואז רב קטינא אומר לו: אתה שקרן ודבריך הם שקר.

רעידת אדמה מדמעות שהקב"ה כביכול מוריד לים

יז. ואומרת הגמרא, שבאמת האובא טמיא אמר דבר אמיתי, אלא שרב קטינא חשש, שאם הוא יאשר את דבריו, כולם ירוצו אליו לדעת עתידות, ולכן הוא אמר לו שהוא שיקר. וזה גם נרמז בפסוק "המביט לארץ ותִרְעַד" – שהרעידת אדמה נעשית מזה שהקב"ה מביט לארץ בעיניו, וביתר פירוט על ידי שחלקי ראות כביכול של הקב"ה יורדים לים הגדול, זה גורם את רעידת הארץ, וכמו שיתבאר בדברי רבינו בסמוך.

ורואים כאן דבר מיוחד, שרעידת אדמה נעשית שכהקב"ה זוכר את הצער של עם ישראל, ואז הוא מוריד שתי דמעות לים הגדול, ומזה נעשה רעידת אדמה. וזה גם מסביר מה שלרוב רעידת אדמה מלווה עם צונאמי בים, שרעידת האדמה גורמת את הגלים הענקיים בים (עד כדי כך שבזמן רעידת אדמה מזהירים להתרחק לפחות קילומטר מהחוף) וזה צונאמי מאוד עצום, וכל זה משתי דמעות כביכול שהקב"ה מוריד לים הגדול.

מלוא אנג'לס, והם סיפרו שהבעיה הכי גדולה בלוס אנג'לס זה שכל הזמן יש רעידות אדמה. יום ראשון בלילה אני יושב ולומד עם חבר צדיק, ופתאום אנו מרגישים שהכל מתנדנד, וקיבלנו כזה פחד. ובאמת צריך לקבל יראת שמים גדולה מכל זה, שהבשר יהיה 'חידודין חידודין'.

אנחנו צריכים לקחת מוסר מהרעידת אדמה

יב. וקודם לכן נקדים, שאפילו שהרעידת אדמה הזיקה בטורקיה אנחנו צריכים לקחת מוסר ולהתעורר. חז"ל אומרים (יבמות סג.) "אמר ר' אלעזר בר אבינא: אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפניה ג, ו) "הַכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמֹו פְּנוֹתֶם הַחֲרַבְתִּי חוּצוֹתֶם" וכתוב (שם ו) "אֲמַרְתִּי אֶף תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר". גם בארץ ישראל הרגישו את רעידת האדמה אבל ברוך השם בארץ ישראל לא היה שום נזק, אבל אצל הגוים נהרגו עשרות אלפי אנשים, וזה דבר מפחיד ולא פשוט בכלל. והענין הוא, שגם בשרנו התמלא חידודין מהיראה של רעש הארץ.

רבינו תמיד אומר שצריך להגיע ליראת הרוממות, כמו שאומר הזוהר (בראשית בהקדמה יא): שזו היראה הגבוהה. אבל אי אפשר להתחיל את העבודת השם בלי יראת העונש (ע' לקוטי מוה"ר"ן תורה פ"ו). ולכן אע"פ שיראת העונש אינה היראה העיקרית, אבל זו הדרך כדי להגיע ליראת שמים.

הברכה על רעידת האדמה

יג. מובא בגמרא (ברכות נט.) "על הזוועות .. אומר: ברוך עושה מעשה בראשית" – ויש אומרים שמברכים: 'ברוך שכוחו וגבורתו מלא עולם'. (בהלצה: תלוי מה המצב שלך, אם בזמן כזה יש לך ישוב הדעת לברך, או תברך 'עושה מעשה בראשית', ואם כולך רועד, אז 'שכוחו וגבורתו מלא עולם'). שואלת הגמרא: "מאי זוועות? ג'הא', ופירש"י: 'רעידת הארץ' שעושה גואה גואה. כי באמת רעידת אדמה נקרא רעש.

הסבר קצת על רעידת אדמה

יד. ולמה? היום אנחנו יודעים יותר קצת: כדור הארץ מחולק לתשע פלטות טקטוניים. הקב"ה ברא בתוך כדור הארץ חומר נוזלי רותח, והחום שלו הוא מרוב הלחץ של המסה של כדור הארץ, וזה מה שגורם את החום. ועל החומר הנוזלי הרותח הזה, הקב"ה עשה קליפה שעוטפת אותו – שהם הלוחות הטקטוניים, אבל מידי פעם צריך לשחרר את הלחצים שיש בלבה הנוזלית שבכדור הארץ, ולכן הקליפה הזו היא לא אטומה לגמרי, אלא שבין הלוחות הטקטוניים של כדור הארץ – יש ביניהם קצת רווחים, שבהן נכנס הנוזל, ובמקומות שיש לחץ גדול, יש שם הרי געש. ובכל מקום שיש בו שתי לוחות (טקטוניים) במקום הזה יש ריבוי של מוקדי רעש רעידת אדמה.

ובטורקיה עובר את השבר 'סורי אפריקני', ויש כמה מקומות בעולם שבהם עוברים הקווים האלה, ושם עיקר מוקדי הרעש של הרעידת אדמה. אבל אחר כל ההסבר הטבעי הזה, אנחנו יודעים שהכל תלוי ברצון הקב"ה, כמו שכתוב בפסוק (תהלים קד, לב): "המביט לארץ ותִרְעַד יַגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ", ואת אומרת מתי תהיה רעידת אדמה? ואיפה הקב"ה ישחרר את הלחץ? כמה היא תהיה חזקה? איפה יהיה נזק ואיפה לא? כל זה הקב"ה מלביש את ההשגחה שלו בתוך מעשה הטבע. כל יום יש כמאה רעידות אדמה

חילוק בין הנהגת ישראל להנהגת אומות העולם

יח. אלא שרבינו הקדוש מסביר את העומק של הגמ' על פי הסוד. ואומר רבינו (בלקוטי מוהר"ן תורה ר"ג), וז"ל: מוריד דמעות וכו', הינו שפמשיך עליהם השגחה, פי דמעות הם בחינות השגחה, כמה שאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): על פסוק (קהל יב, ב) 'ושבו העבים אחר הגשם', 'זה הראות שהולך אחר הבכי'. נמצא שהדמעות הם לוקחים חלק הראות, והראות נמשך לתוכם, נמצא שהדמעות הם חלקי ההשגחה והראות, פי הדמעות לוקחים הראות, ע"כ. היינו הדמעות שיורדות ברעידת אדמה' – הם דמעות של השגחה של ה' יתברך על ישראל.

טבע והשגחה

יט. ונבאר את הדברים. וצריך לדעת שיש טבע ויש השגחה (ע' לקוטי מוהר"ן תניינא סוף תורה י"ז) – וכך הקב"ה מנהיג את העולם. בגילוי זה הטבע, אך האמת הנסתרת זו 'השגחה' – שהיא ההנהגה האמיתית, רק שהיא מסתתרת ומלוכשת תוך הטבע. וזה החילוק בין אומות העולם לעם ישראל, כמובא בגמ' שבת (דף קנו.) שאומות העולם הם תחת המזל, וההנהגה איתם היא על פי טבע מקרה ומזל, אולם עם ישראל הם תחת השגחתו של הקב"ה, וההשגחה היא מעל הטבע.

כשישראל חוטאים והנהגה איתם תחת המזל סובלים צחת

כ. אבל הבעיה שלנו שלפעמים גם אנחנו נכנסים להיות מתחת הטבע. וזה קורה כשאדם חושב שהכל טבע ומקרה, וכל מה שהוא משתדל זה לבטח את עצמו מפני המקרים, והוא חי כאילו הכל זה טבע. ואז באמת הוא נכנס ח"ו תחת שלטון הטבע. וכמו שביאר רבינו בתורה ר"ג הנ"ל, וז"ל: ובאמת ישראל הם למעלה מהטבע, רק בשהם חוטאים חס ושלום, אזי נופלים אל תחת הטבע, כמו העפ"ם שהם תחת המזל והטבע, ואז יש להם (לישראל) גלות וצער חס ושלום. ועקר הצער והגלות שלהם, הוא רק על ידי זה בעצמו שאין להם דעת, ותולין בטבע.

והנה לעכ"ם יש מזל טוב בזמן הגלות, ולכן אע"פ שהם תחת המזל הם לא סובלים כל כך, כמו כשישראל חוטאים ונופלים תחת המזל, כי עם ישראל המזל שלהם לא כל כך טוב בגלות, ומילא כשאנחנו עושים רצונו של מקום, הקב"ה מנהיג אותנו בהשגחה, ואז אנחנו ניצלים מכל הצרות, אבל כשחוטאים, בחטאים בעצמם אנחנו מורידים את עצמינו להיות נשלטים תחת המזל, והמזל בגלות אינו טוב לישראל, אז סובלים צער גדול.

החפאים אומרים מהו הטבע, אבל אנחנו מעל הטבע

כא. וכאן אני מדבר על דברים ששייכים אלינו מאוד, רבינו הקדוש מלמד אותנו שלמרות שלפי הטבע זה כך, אלא שאנחנו לא חיים על פי הטבע, אנחנו חיים מעל הטבע. הרופא יכול להגיד את דעתו, אבל לעם ישראל יש כח של התפילה, ועל ידי התפילה יש לנו כח לשנות את הטבע. כשאדם בא לרופא הוא אומר את מה שהוא רואה לפי הטבע, זה לא שהוא אומר שטויות, אלא הכל על פי בדיקות וצילומים וכו', כי אי אפשר סתם לומר שהרופאים לא יודעים כלום, בפרט אם יש להם נתונים ברורים של צילומים, והם מראים את הדיאגנוזה שחור על גבי לבן. אלא שיהודי בכלל

לא נמצא ב'סקאלה' הזאת – אני יהודי שחי מעל הטבע, ויש לי השגחה פרטית, ובתפילה אפשר לשנות את הכל.

אצל השם יתברך הכל אפשר

כב. רבינו אומר בסיפורי מעשיות (מעשה ט') משפט שהוא מפתח לכל החיים שלנו 'אצל השם יתברך הכל אפשר': מסופר בימי מוהרנ"ת (ח"א אות נ"ו) עניתי ואמרתי לו: אם בן – בנודאי הרחמנות גדול עלינו, ובנודאי אתם צריכים לחיות עוד, השיב: 'אצל השם יתברך הכל אפשר' – כאמר: אני יודע שקרוב ההסתלקות, רק בנודאי מהשם יתברך אין שום דבר נמנע, ע"כ. אדם יכול להיות ברגע אחד חולה במחלה קשה ח"ו, ואחרי רגע הוא יכול להבריא לגמרי.

אמונה צריכה להיות אמיתית לגמרי

כג. ברגע שאדם מאמין בזה 'באמת', ו'אמת' פירושו של דבר שיעיד עליו יודע תעלומות – שכך הוא מאמין. וזה לא קשה, כי כל מי שיפקח את העיניים, ויזכור את כל החיים שלו, ויראה כמה פעמים על-פי טבע היה צריך להיות לא טוב, והקב"ה שינה את הטבע והציל אותו. ולכל אחד יש סיפורים למכביר. דיברנו בשיעור (בפרשת בא) שזה הקליפה של עמלק להשכיח ממך את הניסים. אבל באמת אדם צריך לזכור היטב את כל הניסים שנעשו לו, ואז הוא מרוויח בזה, שהוא זוכה לצאת מהקליפה של הטבע, והוא נמצא תחת ההשגחה.

הסיבה שגוי יכול לעשות צרות ליהודי, בגלל שהיהודי הכניס את עצמו תחת המזל, והמזל של הגוי בגלות הוא יותר טוב ממזל של יהודי וכנ"ל, ולכן יש צרות לעם ישראל. ואז מה עושה הקב"ה? מוריד שתי דמעות לים הגדול. וביאר רבינו (שהבאנו לעיל), שהדמעות האלו הם בחינת השגחה, שממשיך עלינו, כי הראות של הקב"ה היא בחינת השגחה עלינו, כמו שכתוב (דברים יא, יב): ארץ אשר... תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". והדמעות הם 'חלקי ראות', שהרי כשיורדים דמעות מתקלקלים העינים, כמו שאמרו בגמ' בשבת (דף קנא): כתוב שכשאדם מזקין העינים עיניו נחלשות, וזה מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי. כמו אצל הזקנים שהעינים שלהם עם הרבה דמעות, והדמעות האלו לא טובות, כי הם מקלקלות את כוח הראיה. וכלפי מעלה הכוונה בירידת הדמעות – שיורדים עם הדמעות חלקי ראות – השגחה.

ברעידת אדמה זו שעה שיורדים מלמעלה חלקי השגחה

כד. ולכן צריך לזכור, כשיש ח"ו רעידת אדמה, דבר ראשון לבצע את הנחיות של 'פיקוד העורף', לשמור את עצמו על פי הטבע, וכמו שכתוב (דברים ד, טו) 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם'. אבל העיקר זה להתפלל לקב"ה, ולדעת שהתפילה בשעת הצרה כשיש רעידת אדמה – יש לה עוצמה חזקה, כי ברעידת אדמה זה רגעים שבהם יורדים חלקי ההשגחה, וזה הזמן להתפלל שלא יקרה לך ולמשפחתך ולכל יהודי מעם ישראל שום דבר רע, שהבית יעמוד על תילו.

בשעת 'רעידת אדמה' זה זמן טוב להתפלל על כל דבר

כט. וגם יום ט"ז בשבט זה יום הולדת של רבי נתן הקדוש תלמיד רבינו. רבי נתן אמר (שיח שרפי קודש ח"ב תשל"ט): "המשיח שלי כבר בא" והסבר בזה זה הפשט בדברי רבינו, שכל אחד צריך לראות שמצידו לא יהיה עיבוב למלכא משיחא. כלומר שהמשיח שלי כבר בא, החלק משיח שבי כבר תוקן לגמרי, ואם משיח לא בא זה לא בגלל שאני גורם לעיבוב, ואת זה רבי נתן יכל להעיד על עצמו – 'אני לא עושה שום עיבוב למלכא משיחא'.

בכל יהודי יש חלק נשמת משה - משיח'

ל. הבעל שם טוב אמר: מתי יבוא משיח? כשיהיו חלקי משיח של עם ישראל בעולם מתוקנים, ומצידם אין עיבוב למלכא משיחא. ביאור הדברים: בכל יהודי יש חלק משיח. מה הסיבה? כי משה רבינו כולל את כל ששים ריבוא נשמות ישראל, והכלל הוא: כמו שבכלל – יש את כל הפרטים, כך בכל פרט יש חלק מהכלל. ז"א, אם משה רבינו כולל את כל ששים ריבוא נשמות ישראל, אזי גם להיפך: שבכל אחד מישראל יש את חלק של נשמת משה.

מובא בזוהר (בראשית ח"א דף כה: כז.) משה – ר"ת 'מה שהיה – הוא שיהיה', 'משה הוא גואל ראשון והוא גם גואל אחרון' (ע' שמות רבה ב, ד), ובכל יהודי כלול 'נשמת משה' שהיא 'נשמת משיח', שהיא בחינת הגאולה הפרטית שלי, ואני צריך לגרום שחלק המשיח שלי יהיה מתוקן, כדי שיוכל להצטרף לחלק המשיח של רוב עם ישראל, וכשיצטרפו כל חלקי משיח של רוב ישראל – אפשר להביא את הגאולה. הגאולה היא בידיים שלנו, וכל יהודי יש לו חלק בגאולה.

הניסים הפרטיים באים לאדם מחלק המשיח שבו

לא. לעיל (אות כ"ז) הסברנו שכל מי שזוכה לקבל נס מהקדוש ברוך הוא – ואין מי שהוא לא חי בנס, צריך רק לפתוח את העיניים ולראות כמה ניסים נעשים לנו בכל רגע, וכבר מפורסם לשון הרמב"ן (סוף פרשת בא) 'כָּל דְּבָרֵינוּ וּמְקָרְנוּ בְּלִמְנוּסֵינוּ, אֵין בְּהֵם טַבֵּעַ וּמְנַהֲגוּ שֶׁל עוֹלָם בֵּין בְּרָבִים בֵּין בְּיָחִיד', כל הניסים באים מהקץ העתיד. לפ"ז נמצא, כשאדם זוכה לנס פרטי הוא בא מחלק המשיח שבתוכו, כי בכל יהודי יש בו חלק מנשמת משה – משיח.

צריך להתפלל על הנס כדי שלא יבנו לו מזכיותיו

לב. ואומר המהרש"א (קידושין כט): שצריך להתפלל על ניסים כדי שלא ינקו לו מזכיותיו, כי אם קיבלת נס בלי תפילה, זה יכול לעלות לך ביוקר, אבל אם זכית לנס ע"י תפילה, זה לא עולה לך כלום, כי התפללת. ומהו גדר התפילה? 'אמת' – שאני מאמין באמונה שלמה שהקב"ה יעשה לי נס.

לדבר הרבה דיבורי אמונה

לג. צריך לדעת, שכח הדיבור הוא עצום ונורא. כי איך אדם יוכל להתחזק באמונה? רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ד ח"ב) כתוב (תהלים פ"ט, ב): "אֲוֹדִיעַ אֲמוֹנַתְךָ בְּפִי", ולכן כשאדם רוצה להתחזק באמונה, העצה פשוטה לזה: שידבר הרבה דיבורי אמונה, כי דיבורי אמונה מחזקים מאוד מאוד באמונה. כשאני מדבר עכשיו על אמונה, וכל מילה שאני אומר ואתם שומעים זה בחי' 'שומע כעונה' – כאילו כולנו מדברים 'דיבורי אמונה'. ולמדנו שהנהגת הקב"ה היא ההנהגה של השגחה, ואנחנו מאמינים בזה באמונה

כה. גם זה זמן טוב ב'רעידת אדמה' להתפלל על כל הדברים, שאתה צריך, כיון שזו שעה גדולה שהקב"ה משרה את השגחתו בעולם, ולכן תתפלל בעז"ה על חינוך הילדים, שיעליחו בתורה וביראת שמים, וצריך לנצל את הזמן של רעידת אדמה להתפלל, ולדבר עם ה', על כל מה שאנחנו צריכים ברוחניות ובגשמיות.

הניסים עכשיו באים מהקץ של הגאולה העתידה

כו. עוד אומר רבינו: וְזֶהוּ יְקוּלוּ נִשְׁמַע מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, הֵינּוּ שְׂמִמְשִׁיף הַשְּׁגָחָה מִסוּף הָעוֹלָם מִקֵּץ הָאֲחֵרוֹן עַד סוּפוֹ, לַעֲשׂוֹת סוּף וְקֵץ מִהַעֲפוּיִם הַמּוֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל, בְּחִינּוֹת "קֵץ בָּא הַקֵּץ", רבינו מסביר מאיפה מגיע הנס לעשות סוף וקץ לעכו"ם שמצדדים אותנו? מהקץ שלעתיד לבא. ניסי יציאת מצרים החזיקו מעמד עד זמן גלות בבל, ובגלות בבל הסתיים כל הכוח העצום של ניסי יציאת מצרים. וכל נס שהיה מאז הוא מגיע מהנסים של הגאולה העתידה. והכוונה, שהקב"ה לוקח ניסים מסוף העולם – מקץ הגאולה, ומשם מביא לנו את הניסים ועושה לנו ניסים.

הגאולה הפרטית של כל אחד

כז. הבעל שם טוב הקדוש מסביר על הפסוק (תהלים סט, יט) "קִרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְאֻלָּה", שהפסוק בא לומר חידוש נפלא, יש גאולה כללית ויש גאולות 'נפשיות', שזו גאולה פרטית. על הגאולה הכללית מתפללים כל יום בתפילה: "אֵת צִמְח דָּוִד עֲבָדְךָ מִהֲרָה תִצְמַח, וְקִרְנוֹ תִרּוֹם בְּיִשׁוּעָתְךָ", ואנחנו מחכים לגאולה הזאת כבר כמעט אלפיים שנה. אבל הגאולה הפרטית של כל אדם ואדם, זה שייך בכל יום ויום.

יום הולדת שייך בעיקר אצל צדיקים

כח. רבינו הקדוש אומר (ליקוטי מוהר"ן תורה ע"ט), וז"ל: הַכֹּלֵל, שְׁצַרְיָהּ כָּל אָדָם לְרֵאוֹת שְׂמִינְדוֹ לֹא יִהְיֶה עֹכּוֹב מְשִׁיחָא, דְּהֵינּוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלִתְקוֹן מַעֲשָׂיו, ע"כ. ולקרב את הדברים לשכל נספר סיפור, היום ט"ז בשבט זה היום הולדת של רבי נתן, וידוע שאצל צדיקים מאוד חשוב לעשות יום הולדת, והראיה מהדף היומי שלמדנו היום (נייר יד). וזה פלא פלאות איך הכל מתקשר, שזה בדיוק הדף של היום. כתוב בגמ' שאם אמר 'הריני כמשה ב' באדר', מסתפקת הגמרא האם הוא נזיר או לא. ולכאורה מהו הקשר בין משה ב' – ז' באדר לגבי להיות נזיר? אומר התוספות (בנדרים יש את פירוש הר"ן ובנזיר יש את פירוש התוספות, כי ידוע שהמפרש על מסכתות נדרים ונזיר זה לא רש"י כתב אותו), שביום ז' באדר כשנולד משה רבינו היתה שמחה גדולה כמו שכתוב (שמות ב, ב): "וַתֵּרָא אֹתוֹ בְּיָטוֹב הוּא" – וכולם שמחו. וכשמש נפטר ב' אדר, כתוב שרבים מישראל נדרו נזירות מהצער על פטירת משה. ולכן הסתפקה הגמ', מה הדין אם אדם אומר אהא כמשה ב' באדר, האם כוונתו על יום הולדת משה או על יום הפטירה, וממילא האם הוא נזיר או לא נזיר. והגמ' שם נשאר בתיקון.

מובא בגמרא (מגילה יג) שהמן התבלבל וחשב שז' באדר הוא יום פטירת משה, (ולכן רצה לאבד את היהודים באדר שבו נפטר מושיען), אבל המן לא ידע שזה יום הלידה שלו, כי יום הולדת זה עוצמה גדולה אצל הצדיק. עד כדי שיום היארצייט של משה רבינו לא עזר לנו להינצל מהמן, אבל יום ההולדת של משה כן.

'משיח שלי כבר בא'

ואנשים צעקו עליה ואמרו לה: 'את לא מתביישת, כך לדבר על אדם צדיק וזקן, אבל היא המשיכה בשלה. ולבסוף היא מתה במיתה מאוד משונה בעודה צעירה. ואחר כך שאלו את רבי נתן: מה חשבת באותו רגע שהיא ביישה אותך כך? הרי לקחו אותך השוטרים בכיזון כמו פושע שפל, בבושה הכי גדולה שיכולה להיות, והיא צורחת עליך מלמעלה לפני כל היהודים והגויים, איך החזקת מעמד עם כל הביזיון הזה?

אמר להם רבי נתן: באותם רגעים חשבתי מה יהיה בעוד 40 שנה, הרי אז אני ורוב האנשים שכאן כבר לא יהיו פה, וגם אותה הבת לא תהיה, ואני בעזרת השם יהיה אצל הרבי, בהיכל הגוונים המשתנים, הסוף שלי להיות למעלה אצל רבינו הקדוש בגן עדן, וכשנכנסתי לתוך למחשבה הזאת, לא שמעתי מה היא אומרת בכלל, את מי מעניין כל התהלוכה המבזה זאת, אני הרגשתי באותם רגעים שני כבר נמצא בגן עדן עם הרבי.

ובאמת הכוח של רבי נתן היה, כשהוא דיבר עם עצמו משהו הוא גם חי אותו. זה הכוח העצום של ההתבודדות, כשאתה מדבר דיבורים – אתה שם. הבעש"ט אומר: שהאדם נמצא במקום שבו מחשבתו נמצאת. אתה נמצא במדרגות שעליהן אתה מדבר ע"י הדיבורים. וזה: "אודיע אמונתך בפני". תדבר ותאמר אני מאמין באמונה שלמה שהכל ברצוני יתברך, זאצל השם יתברך הכל אפשרי (וכנ"ל).

לחזור על משפטים שרבינו אמר - יש להם כח גדול

לז. כדאי לחזור על משפטים של רבינו בעל-פה, כי המשפטים שיצאו מפיו של צדיק כמו רבינו הקדוש והנורא, יש להם רשימו וכוח עצום לפעול את הפעולות גם מאות שנה אחר כך, והם מעוררים מאוד מאוד. ולכן גם אדם שיש לו בחינת (תהלים מב, ח): "כָּל מִשְׁפָּרֶיךָ וְגִלְיָדְךָ עָלַי עֲבֹרוּ", יחזק את עצמו בדיבורי אמונה. וזה לא תלוי בכמה אתה צדיק. ואל תחשוב מחשבה אווילית של יצר הרע והשטן – שאומר לך: 'אני לא תלמיד חכם ולא צדיק, וגם עשיתי כמה עבירות ה' ישמור, ולא ראוי לי ניסים', כי תדע, שאמונה וביטחון זה שייך – לזה שאתה יהודי, וזה שיש לך דברים לא טובים תעשה על זה תשובה, מה שצריך להתקדם אז תשתדל להתקדם, אבל אמונה וביטחון שייך ליהודי בהיותו יהודי, וישראל הם מעל המזל. ואז אתה מרוויח שהתפילה שלך תהיה אמיתית מכל הלב, כי אתה מאמין שהתפילה שלך יכולה להתקבל. כי אם אדם מתפלל ולא מאמין בתפילה שלו – איך הוא רוצה שהתפילה שלו תתקבל, הרי אם אתה בא לבקש בקשה מהמנהל בנק, ואתה אומר לעצמך הרי בין כה הוא לא יסכים לי להגדיל את המסגרת, אז אם אתה לא מאמין שהוא יסכים – אז איך אתה מבקש ממנו שהוא יסכים?... אבל אם אתה תגיד שהוא בן-אדם טוב, והוא מצידו מוכן לתת לך יותר מזה, ואני יסביר לו וישכנע אותו, ויפעיל אצלו את מידת הרחמים, כך אתה יכול להפוך אותו. וזה יקרה אם תדון אותו לכף זכות, הוא יהיה שמה. וגם כלפי מעלה זה כך, אם אתה מאמין שהקב"ה טוב ומיטיב, ואתה חי את זה – יהיה לך ניסים גלויים מעל הטבע, ותקבל את כל השפע שהתפללת עליו, ובעזרת ה' שלכולנו יהיה טובה ונראה בניסים גלויים לכל עם ישראל בגאולה השלימה ברחמים, ונזכה לנס גלוי ברפואתו השלימה של ידידנו שרון בן נעימה – אמן בן יהי רצון.

שלימה, וכולנו מרגישים ברגע זה שאנחנו לא חיים על פי הטבע, אלא אנו נמצאים במקום של השגחה, וברגע שאדם הוא אמיתי הוא יכול להתפלל על ניסים, והוא לא יתייאש גם אם הוא רואה בעיניים מצב קשה, כי הכל זה רק בא להסתיר יותר את הנס.

לרבינו היה קשה לנהוג מנהגי אבילות

לד. רבינו העיד על עצמו שאחד הדברים הקשים בשבילו זה לנהוג את מנהגי אבילות, קשה לו להתאבל, ואפילו שמדובר על הילדים שלו. וכמובא בחיי מוהר"ן (אות קפ"ו), וז"ל: אָפְלוּ בְּשִׁנְפֶּקֶד אֶצְלֵי נֶפֶשׁ חַס וְשְׁלוֹם וכו', גַּם בֶּן הוּא מְקַבֵּל בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה, עַד שֶׁכָּל עֲנִינֵי אֲבִלוּת שְׁצָרִיכִין לְנַהֵג בְּגוֹן בְּכִיָּה וְכִיּוּצָא הוּא צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עֲצָמוֹ לָזֶה. ובמאמר המוסגר: לפעמים כשמגיעים לבית אבלים, רואים שזה כמו מפגש של האחים והאחיות, מדברים ואפילו לפעמים צוחקים, ואתה מבין שהנפטר הוא אבא זקן או אמא זקנה, ולכן רק עד יום השלישי הם בוכים, אבל בימים הבאים הם כבר מדברים וצוחקים. (פעם שמעתי איזו אישה אומרת לאחותה, יש מנחמים זה לא יפה אל תצחקי בקול...). אבל כשמגיעים לבית אבא שיש בו רק בכיות, כשח"ו ילד צעיר נפטר, שם זה דבר הכי נורא, כי זה דבר הפוך מהסדר, השם ירחם).

רבינו קבר בחיי ארבעה ילדים (מתוך שמנה שהיו לו) שני הבנים ר' שלמה אפרים, ור' יעקב, ושתי בנות מתוך השש בנות שלו. רבינו אמר, אפילו שנלקח ממנו נפשות אלו, מי לוקח? זה הקב"ה, הרי הקב"ה יודע מה שהוא עושה, 'צדיק ה' בכל דרכיו'. ולכן אלמלא היה השולחן ערוך כותב לנהוג מנהגי אבילות, לא הייתי נוהג אבילות בכלל. ולמה? כי רבינו כל כך חי את המציאות שכל מה שהקב"ה עושה זה ודאי לטובה, ולמרות שזה צער הכי גדול שיכול להיות, הוא לא מרגיש שום צער.

כדי שאדם ירגיש יסורים לוקחים ממנו את הדעת

לה. רבינו מסביר בתורה ר"נ (וגם בתורה ס"ז ח"א אות ג'), שכל הצער שיש לאדם מהצרה, זה בגלל שלוקחים לו את הדעת, כי אם אדם נמצא בדעת שלו, אין לו שום צרה, כי הוא חי את האמת, שזהו רצון של ה', והוא שמח ברצון ה', גם אם אני לא רואה במציאות מה טוב בזה, בכל אופן אני מאמין שבוודאי הקדוש ברוך הוא טוב, וכל מה שהוא עושה זה לטובה, והוא מיטיב גם בתוך הצרה עצמה. אלא שלפעמים מגיע לאדם יסורים, לכן כדי שאדם יסבול יסורים לוקחים ממנו את הדעת. אבל גם כשלוקחים את הדעת, החכמה להחזיר את הדעת, להרגיע את עצמו ולהיות מיושב בדעתו.

ביצד ר' נתן ביטל יסורים קשים

לו. מסופר (בסי ימי התלאות בכתבי אג"ש), על רבי נתן שהיו לו ממש ייסורים גדולים מהמתנגדים, והם הלשינו עליו עלילות כזבים, ונתנו שוחד גדול למשטרה כדי שיכניסו אותו למאסר, על לא עוול בכפו. רבי נתן התפלל על איזה יהודי שיהיו לו ילדים, ועל ידי שהיה בסוף לאותו יהודי ילדים – נעשו כל הצרות של רבי נתן, זה סיפור ארוך מאוד, על 'משה' שנהפך ל'שמה', והרשיע והפסיד את העולם הזה ואת העולם הבא שלו, בגלל שהוא שמע למתנגדים.

כשעצרו את רבי נתן והוליכו אותו הרוסים בכיזון ברחוב כאחד הרוצחים השפלים, אז הבת של אותו משה עלתה למעלה ופערה את פיה והחלה לקלל אותו, ולדבר דיבורים לא יפים על רבי נתן.